

ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО ВЪВ ВИСШИ УЧИЛИЩА ОТ СТРАНИ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

[Ас. д-р Ралица Данчева](#)¹
Докт. Агнеса Аспарухава²
[Ас. Тодор Тодоров](#)³

Резюме

Статията представя част от научно-изследователския проект “Съвременното обучение по счетоводство в Стопанска академия “Д. А. Ценов” – Свищов в унисон с националните и европейски приоритети”. Вниманието е насочено към висшите училища от страните-членки на Европейския съюз: Anglia Ruskin University, University of West London, Coventry university, University of Derby, University of Portsmouth University of Bedfordshire, University of Wolverhampton, University of Huddersfield, Bucharest University of Economics, Cracow University of Economics, Universidad de Alcalá, Waterford Institute of Technology, The University of Bologna, The University of Economics in Bratislava, Institute of Business Administration of Nice, the University of Nice - Sophia Antipolis, France. Изследвано е и сравнено обучението по счетоводство на база учебните планове.

Ключови думи: обучение по счетоводство, висши училища, учебен план

JEL: M41 Счетоводство, M53 Обучение, I2 Образование

SPECIFICS OF ACCOUNTING EDUCATION IN HIGHER EDUCATION SCHOOLS IN MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION

[Ralitsa Dancheva, PhD](#)⁴
Agnesa Asparuhova, PhD Student⁵
[Todor Todorov, Assist. Professor](#)⁶

Abstract: The article presents the research project “Contemporary accounting education in the Academy of Economics “D. A. Tsenov” – Svishtov in line with national and European priorities”. Attention is directed to universities in member countries of the European Union: Anglia Ruskin University, University of West London, Coventry university, University of Derby, University of Portsmouth University of Bedfordshire, University of Wolverhampton, University of Huddersfield, Bucharest University of Economics, Cracow University of Economics, Universidad de Alcalá, Waterford Institute of Technology, The University of Bologna, The University of Economics in Bratislava, Institute of Business Administration of Nice,

¹ При реализирането на проекта – докторант в Стопанска академия “Д. А. Ценов”, Свищов, катедра Счетоводна отчетност

² Стопанска академия “Д. А. Ценов”, Свищов, катедра Счетоводна отчетност

³ Стопанска академия “Д. А. Ценов”, Свищов, катедра Счетоводна отчетност

⁴ During the project – PhD Student in “D. A. Tsenov” Academy of Economics, Svishtov, Department “Accountant”

⁵ “D. A. Tsenov” Academy of Economics, Svishtov, Department „Accountant”

⁶ “D. A. Tsenov” Academy of Economics, Svishtov, Department „Accountant”

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

the University of Nice - Sophia Antipolis, France. This article explores and compares accounting education based curricula.

Key words: accounting education, higher education, curriculum

JEL: M41 Accounting, M53 Training, I2 Education

Увод

При подбора на своя счетоводен екип, от значение за предприятието е адекватната на съвременните условия професионална подготовка на кандидатите. Това налага постоянно обновяване и допълване на учебните планове на счетоводните специалности от една страна, и усъвършенстване на образователните форми и методи на обучение от друга.

В тази връзка проектът “Съвременното обучение по счетоводство в Стопанска академия “Д. А. Ценов” – Свищов в унисон с националните и европейски приоритети” има за **цел** проучване на съществуващата практика на обучението по счетоводство във висшите училища от страни-членки на Европейския съюз (ЕС) (което е и целта на настоящата статия) и във висшите държавни икономически училища у нас, и на базата на сравнителен анализ да се предложат насоки за неговото усъвършенстване в СА “Д. А. Ценов” – Свищов в унисон със съвременните национални и европейски приоритети.

Обект на изследване от проекта са висши училища от страни-членки на Европейския съюз, в които се преподават счетоводни дисциплини (което е и обект на изследване на настоящата разработка) и държавни висши икономически училища в Република България, по отношение на преподаваните в тях счетоводни дисциплини⁷.

Със завършването на научно-изследователският проект могат да се изведат следните **резултати**:

- Оптимизиране на съдържанието на учебната документация на база сравнителен анализ;
- Прилагане на съвременни методи и подходи в преподаването на счетоводните дисциплини;
- Подобряване на взаимовръзката между счетоводната теория и счетоводната практика.

*

*

*

1. Обучението по счетоводство в университети в Англия⁸

Обучението в бакалавърска степен по счетоводство и финанси в проучените университети⁹ в Англия има за цел да осигури високо ниво на умения, специфични за счетоводството и финансите; да позволи придобиването на набор от умения, необходими за успех в днешната бизнес среда и да позволи

⁷ Емпиричният материал е въз основа на разполагаемата учебна документация със свободен достъп за висши училища от страни-членки на ЕС.

⁸ Авторският принос и дейностите на всеки участник в екипа на проекта е както следва:

д-р Ралица Данчева – т. 1;

докт. Агнеса Аспарухова – увод и т. 2;

ас. Тодор Тодоров – т. 3 и заключение.

⁹ Проучените университети в Англия са: Anglia Ruskin University, University of West London, Coventry university, University of Derby и University of Portsmouth.

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

на студентите да дадат своя принос към организацията, в която ще започнат работа.

Обучението по счетоводство и финанси е добра основа за успешна кариера в сферата на счетоводството, във финансовия сектор, включително финансовите и консултантските услуги. Тези специалности дават необходимите умения, информация, знания и опит за разработване на творчески решения на счетоводни и финансови проблеми. Специалностите отварят вратите за широка гама от възможности за перспективна кариера във водещи счетоводни фирми, инвестиционни дружества, банки, застрахователни дружества, брокерски къщи, консултантски предприятия и различни позиции в рамките на големи мултифункционални компании. Типичните длъжности включват: експерт-счетоводител, финансов анализатор, финансов съветник, консултант по мениджмънт, данъчен консултант и др.

Обучението в бакалавърска степен е три години, като в някои от проучените университети¹⁰ планът включва възможност за едногодишен стаж между втората и последната година на обучение или продължаване направо към последната година.

В следващите редове ще разгледаме специфичните особености на всеки един от изследваните университети.

University of Derby – Университета в Дерби

Бакалавърската степен позволява добро познаване на счетоводството и бизнеса, което дава възможност за заемане на управленски позиции или за реализация като професионален счетоводител. Целта на обучението е да се отговори на нуждите на бизнес средата чрез съвременни учебни планове.

Студентите счетоводство и финанси в University of Derby имат възможност да преминат стаж в практиката. Този елемент на курса е предназначен за увеличаване на перспективите за заетост. Университетът работи с широк кръг работодатели, което позволява на студентите добра реализация. Студентите, които завършват бакалавърска степен в университета могат да използват 10% отстъпка за да учат магистърска степен.

През първата година студентите се запознават с основните понятия на счетоводното отчитане и придобиват знания и умения в бизнес рамката. Втората година обучението е насочено към разширяване на знанията в областта счетоводството, анализа и прилагането им в различни сектори. Изучават се счетоводни принципи от финансовото счетоводство, управленското счетоводство, финансовия мениджмънт, данъчното облагане и одита на различни ситуации, които могат да бъдат срещнати в работата като счетоводители. Разглеждат се различни аспекти – социално-икономически, организационни, правни и етически. Развиват се умения чрез които могат да се предоставят съвети за управлението за различни бизнес ситуации. Развиват се също така умения за работа в екип, лидерски умения за управление на проекти, които са задължителни тъй като се оценяват.

Последната година позволява придобиването на умения за преодоляването на сложни счетоводни, етични въпроси и изготвяне на оценки по стратегически бизнес въпроси. Студентите развиват умения на база на научни изследвания, критичен анализ и оценка, които прилагат при решаването на реални проблеми от практиката. През последната година се дава възможност

¹⁰ University of West London и University of Portsmouth.

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

за избор с цел да се специализира в една област, която представлява интерес за студентите или за кариерно развитие.

По време на първата и втората година обучението се осъществява главно чрез лекции, уроци и семинари, където се получава права и обратна връзка за работата. През финалния етап от обучението студентите работят самостоятелно, което им позволява да са по-отговорни за собственото си образование. В процеса на проучванията студентите получават насоки и напътствия от академичния състав.

По време на следването се дава възможност за развитие на личните умения, които допълват академичните знания. Развива се комуникацията, писането на доклади и презентации, студентите се учат да управляват времето си и да работят със срокове. Придобиват умения да работят самостоятелно и да бъдат мотивирани, също така да работят ефективно и конструктивно като част от екип. Тези умения са от жизненоважно значение за успех в кариерното развитие.

Завършилите университета намират добра реализация в местните общински практики, международни счетоводни фирми и счетоводни кантори, в търговски банки и други големи предприятия. За всеки студент има назначен личен преподавател, който да му помага през целият курс на обучение, с което се гарантират добри резултати и планиране на личното развитие.

Всеки един може да изгражда собствените си силни страни, така че на края на обучението да е максимално конкурентоспособен. Студентите могат да получат помощ от Център за кариерно развитие и професионални счетоводни органи, които да им помогнат да планират кариерното си развитие.

University of Portsmouth – Университета в Портсмънт

Университетът дава възможност да се извърши едногодишен стаж, работа на пълно работно време, за които се получава възнаграждение. Стажът се състои в непрекъсната прогресия и подходящо ниво на отговорност. За разлика от университета в Дерби, университетът в Портсмънт дава възможност студентите да натрупат съвременен опит между втората и последната година, след това да се върнат и завършат своето обучение. След завършването си студентите могат да получат предложение за постоянна работа. Във време като днешното, когато работодателите изискват професионален опит от дипломиращите повече от всякога, това е една добра възможност за придобиването му. Едногодишният стаж е най-добрият начин за придобиването на професионален опит, който може да се натрупа по време на следването.

Входящите критерии на тази степен са проектирани, така че да се съобразят с изискванията на най-големите счетоводни фирми. Университетът предлага широка гама опции позволяващи на студентите да се ориентират към предпочитаната от тях сфера на работа. Желаетелите да работят като счетоводители могат да избират области като данъчно облагане и одит, а тези които имат интерес в областта на финансите могат да учат финансови пазари и инвестиции.

Тъй като счетоводството не съществува във вакуум през първата година от обучението се изучават ключови бизнес дисциплини, които помагат да се разберат техники и концепции, които ще се изучават през втората и третата година. През първата година от обучението се изучават дисциплини, които формират основната база за развитие.

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

През втората година има различни полета на избор. Наред с основните елементи на тази степен, студентите могат да избират измежду редица опции. Дава се избор на студентите да се приспособят и да проучат интересите си и да се ориентират при избора си на кариера. Допълнителните дисциплини са – престъпления и разследване на измами; данъчно облагане; персонални финанси; език; счетоводни и информационни системи.

Университетът подкрепя своите студенти в осъществяването на контакти с предприятия като ги консултира за свободните работни места и ги подготвя за интервюта и други методи за подбор на персонала.

Последната година е кулминацията на обучението. Студентите изготвят проект или дисертация, което позволява да извършат по-задълбочено проучване на тема по свой избор. Това им позволява придобиване на опит в областта, в която студентите желаят да се развиват. Задължителните дисциплини са разширено изучаване на бизнес финанси, разширено финансово счетоводство, счетоводство за стратегическо управление и контрол и дисертация. Допълнителните дисциплини са международни счетоводни стандарти, международен финансов мениджмънт, одит и други.

Преподаването и обучението и в този университет се извършва чрез лекции, семинари, уроци и практически упражнения, широка употреба на информационните технологии, персонални изследвания и консултантски експертизи и други.

В университета се използва набор от методи за оценка. Пишат се курсови работи, правят се анализи на актуални казуси, писмени доклади и есета и официални презентации. Университетът гарантира, че всеки студент има отлична подготовка. Курсовете се управляват от екипи на академичния и административния персонал, които работят заедно, за да се осигури високо ниво на подкрепа.

Всеки курс има лидер, който да поддържа тесни отношения със студентите във всичките им изследвания. Назначава се и личен преподавател, който оказва обща подкрепа и с него се осъществява контакт за всички проблеми. Университетът позволява, ако английският език не е първи език, да се посещават безплатни курсове, за да помогне за запознаване с използването на английския език за академични цели.

University of West London – Университета в Западен Лондон

Следващият проучен университет е Университетът в Западен Лондон. Целта на университета е да произведе завършени специалисти, с всички умения и способности необходими, за да успеят в света на счетоводството и финансите. Курсът е така проектиран, че да предостави на студентите възможност за освобождаване на част задължителните изпити в професионалната одиторска организация, като същевременно им осигурява практически умения, необходими за успех в избраната от тях професия. Университетът в своето обучение съчетава традиционното академично обучение с обучение в крак с времето и уменията необходими за успех в съвременния свят.

През първата година се изучават уводни модули – счетоводни умения, академично писане, компютърни умения и други. През втората година обучението се осъществява в шест модула, като се изучават специални предмети, като право и данъчно облагане. През третата година студентите взимат четири основни модула, в това число надзор на проекти. Задължителният модул включва – финансови отчети; корпоративни финанси; управление и

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

контрол; и проект. Допълнителните модули са – разширено данъчно облагане; разширено финансово отчитане; одит; финансово моделиране; управление на малки и средни предприятия; и международни бизнес финанси.

Anglia Ruskin University – Университет Англия Рускин

Цел на университета е да осигури високо ниво на технически умения и знания, специфични за счетоводството и финансите и придобиване на набор от умения, необходими за успеха в днешната бизнес среда. Основата на степента е развитието на уменията за разбиране на техническия език и практиката на счетоводното отчитане. За разлика от изследваните университети, тук ключови области са информационните технологии и прилагането им в бизнеса, комуникативните умения и аналитичното мислене. Обучението позволява изследването на области в зависимост от личните интереси на студентите, или подготовка за определени професионални изисквания.

Завършилите придобиват знания в областта на съвременната теория на счетоводството; анализ на емпирични доказателства, отнасящи се до финансовото управление, риска, глобалните капиталови пазари и др. На практически ниво завършилите притежават умения за изготвянето на финансови отчети, извършване на анализ и предоставяне на финансови прогнози; използването на подходящи ИТ приложения; планиране и изпълнение на изследователски проекти.

Обучението дава солидна образователна основа и опит. Чрез структуриран модулен подход на обучение се позволява на студентите да придобият както теоретични така и практически опит.

Завършилите тази специалност могат да работят като експерт-счетоводители, предоставя се отлична основа за влизане в областта на търговията, управление на бизнеса или банковото дело и финансите.

Обучението в бакалавърска степен отново е три години, като през първата година се изучават основни предмети като въведение в счетоводството и финансите, въведение в организацията и управлението, анализ на бизнеса, международно бизнес право и други. През втората година основни изучавани предмети са – одит, предприятия и предприемачески мениджмънт, финансови отчети и международен бизнес. През третата година отново както и в разгледаните до момента университети се изготвя проект. Акцентът на обучението през тази финална година е поставен върху разширено изучаване на финансови отчети, финансов мениджмънт, стратегически мениджмънт, устойчиво управление на фючърси и данъчно облагане.

Coventry university – Университета в Ковънтри

Обучението в бакалавърска степен е три години. През курса на обучение студентите могат да се възползват от връзките, които университетът поддържа с работодатели, Националната здравна служба и счетоводни професионални организации.

През първата година се изучават набор от дисциплини, като финансово счетоводство, управленско счетоводство, лични финанси, бизнес икономика и ИТ умения, които дават възможности за по-нататъшното изучаване в областта на счетоводството и финансите. През втората година освен счетоводство и финанси се изучават и счетоводни информационни системи, широко използвани от малкия бизнес и големите компании в световен мащаб. През последната година се изучават голям брой дисциплини в областта на счетоводството и

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

финансите, включително международна корпоративна отчетност, данъчно облагане, инвестиционен анализ, управление на портфейла и международни финанси.

Обучението се осъществява чрез провеждана на поредица от седмични лекции и семинари. На студентите се предоставя възможността да използват корпоративния софтуер на персоналните си компютри. Всеки има индивидуален преподавател, с когото обсъжда развитието си по време на обучението и получава съвет при необходимост.

Оценката е комбинация от курсови задачи и официални изследвания, които могат да варират в зависимост от модула. В допълнение към писмените задачи може да се изискват презентации, като по този начин се гарантира, че са развити пълната гама от комуникационни умения. Курсовата работа може да бъде индивидуална или групова, която помага да се развиват уменията за работа в екип. За разлика от изследваните университети тук крайната оценка се получава по следния начин: 70% от официален изпит; 20% от курсови работи, тестове и есета; 5% работа в група и други и 5% презентации, постери и други.

Успешно завършилите може да се реализират като счетоводители или финансови мениджъри в бизнес или нефинансовия сектор. Има възможност за продължаване на обучението в магистърска степен.

Обучението в образователно-квалификационна степен “Магистър” в проучените университети¹¹ се организира в редовна и дистанционна форма. Продължителността на обучението в редовна форма – 12 месеца, а на дистанционна форма – 24 месеца.

Завършилите имат перспективи за кариера като финансови специалисти в банковото дело, застраховането в международни корпорации, неправителствени организации, правителството, международни финансови институции, като Международният валутен фонд, Световната банка и международни финансови корпорации.

Завършилите магистърска степен имат възможност за по-нататъшно академично развитие на ниво докторантура или кариера във висшето образование.

Изучаваните дисциплини в изследваните университети са различни в зависимост от изготвените учебни планове. В някои от университетите се изучава дисциплината „Научно изследователски методи”. Чрез нея се осигурява цялостно обучение в изследователските умения и студентите придобиват практически опит за проучването през дисертационния модул. По този начин се генерират умения за извършване на самостоятелно научно изследване по конкретни проблеми разширено и в дълбочина.

Всеки модул включва: лекции; семинари, работни срещи, дискусии за анализиране на въпросите, свързани с определени области и теми; анализ на казуси и упражнения по счетоводство и финанси в напреднало ниво; електронно обучение в подкрепа на обучението през целия живот. Значителна част в преподаването заемат дискусиите, презентациите, груповата работа и решаването на казуси.

В конкретните университети оценяването включва казуси, презентации, тестове и изпити или комбинация от посочените възможности. Оценката може да се формира или като част от група или индивидуално.

¹¹ Проучените университети са: Anglia Ruskin University, University of Bedfordshire, University of Wolverhampton и University of Huddersfield.

При завършване на тази образователно-квалификационна степен (ОКС) се изготвя проект или дисертация. С избора на тема студентите са насърчавани да се ориентират към такава, която представлява интерес за тях и след това биват подкрепяни от преподавател при реализирането ѝ. Целта на изготвянето на този проект е студентите да демонстрират, че могат да определят въпросите или проблемите за научни изследвания, да предприемат изследване, да прилагат различни изследователски методи и др. По този начин се дава възможност за изучаване на една счетоводна тематика в значителна дълбочина и засилване на личният интерес от страна на обучаваните.

2. Обучението по счетоводство в университети от Италия, Словакия и Франция

Обучението по счетоводство в изследваните висши училища в Италия, Словакия и Франция се осъществява на две образователни нива – ОКС “Бакалавър” и ОКС “Магистър”. Изключение прави само Словакия, при която след завършване на второто ниво се издава на студентите диплома за инженер. Бакалавърската степен е с 3-годишен срок, а магистърското обучение е с продължителност 2 години. Особеност на магистърските програми във Франция е, че двете години са всъщност самостоятелно обособени програми и се наричат съответно Master1 и Master2. Годишите на бакалавърското обучение се наричат съответно Licence1, Licence2, Licence3.

Разработката представя поотделно обучението по счетоводство в образователно-квалификационните степени “Бакалавър” и “Магистър”. Анализирани са счетоводните специалности на следните университети:

- Италия – The University of Bologna¹²/ Университетът в Болоня;
- Словакия – The University of Economics in Bratislava¹³/ Икономически университет в Братислава;
- Франция – Institute of Business Administration of Nice, the University of Nice - Sophia Antipolis, France¹⁴/ Институт по бизнес администрация от Ница, към Университета в Ница - София Антиполис, Франция.

БАКАЛАВЪР

Обучението в ОКС “Бакалавър” започва след успешно полагане на кандидатстудентски изпит – ако университетът го изисква, или чрез признаване оценката от финалния за средното образование изпит. Подготовката продължава три години. Контролът на знанията се осъществява посредством текущо оценяване, изпити - устни и писмени, изнасяне на доклади, участия в семинари.

Посоченият университет във Франция предлага обучение по счетоводство в бакалавърската степен само за Licence3, т.е. само третата година. Това обучение се осъществява в бакалавърска програма “Управленско дело”, а специалността на Licence3 е “Счетоводство, контрол, одит”. Студентите завършват Licence1 и Licence2 към друг факултет на университета или на друг университет.

Тъй като в Италия бакалавърското обучение е ориентирано към общите икономически дисциплини, в представения университет няма специалност със

¹² Università of Bologna. 2011. <<http://www.eng.unibo.it>> (Последно посетен: 18.07.2011г.)

¹³ Ekonomická univerzita v Bratislave. 2011. <<http://www.euba.sk>> (Последно посетен: 18.07.2011г.)

¹⁴ Institut d'Administration des Entreprises. 2011. <<http://www.iae-nice.fr>> (Последно посетен: 18.07.2011г.)

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

счетоводно наименование. Тази конкретна насоченост се осъществява с избора на магистърската програма. Ето защо за целите на разработката се разглеждат специалностите, които изучават въобще счетоводна дисциплина. Това са “Икономика и финанси”, “Бизнес и икономика”.

Посоченият университет в Словакия предлага в бакалавърските си програми конкретно обучение по счетоводство. Специалността е “Счетоводство” към факултет “Икономическа информатика”.

Учебната година е разделена на 2 периода във всички посочени университети. Първият от тях започва към средата на септември и приключва към средата на декември, а вторият - от февруари до май. Натовареността по отделните дисциплини и броя на кредитите, свързани с тях, се различават в значителна степен в посочените специалности. В Италия те варират между 3 и 9, за дисциплините, изучавани само един семестър, и 12 кредита са тези, които се изучават в продължение на два семестъра. Като 3-4 кредита са 30 часа, 9 кредита са 68 часа, а 12 кредита са 90 часа. В Словакия са основно по 5 кредита, с изключение на избираемия език – 3 кредита, избираем предмет – 8 кредита и счетоводните дисциплини, които са с по 6 кредита. Във Франция почти всички дисциплини дават по 2 кредита, което съответства на 20 часа. Тук изключение правят Юридическа и данъчна политика на предприятието и практиката, които носят по 4 кредита; Задълбочено изучаване на счетоводството – 3 кредита и Методология на писмената и устна комуникация – 1 кредит.

Чуждоезиковото обучение се очертава като съществена разлика в изследваните учебни планове. Докато в Словакия предлагат обучение по един чужд език по избор, във Франция това е задължително бизнес английски, а в Италия английски език – по “Икономика и финанси” и без чужд език (като задължителните дисциплини) – “Бизнес и икономика”.

Правните дисциплини, включени в учебните планове са друга съществена разлика в обучението. Италианската специалност “Бизнес и икономика” и словашката “Счетоводство” изучават само “Основи на правото” и “Търговско право”. Освен гореизброените, втората представена специалност от италианския университет изучава и трудово, данъчно и икономическо право. Френската специалност “Счетоводство, контрол, одит” включва фирмено, облигационно, социално и наказателно право.

“Статистика” се изучава съгласно всички представени учебни планове, освен този на френския университет, като в Словакия я разграничават на две нива – А и В. Положението с математическите дисциплини е почти същото – не фигурират в учебния план на френския университет, а италианският университет предлага общ курс по математика, в продължение на 2 периода. Словашкият университет отново дели дисциплината на – А и В, но в учебния план включва още “Финансова математика I” и “Застрахователна математика I”. Тези дисциплини липсват в учебния план на френския университет най-вероятно, защото се изучават в техните Licence1 и Licence2.

Счетоводните дисциплини са доста слабо застъпени в бакалавърското обучение. Всички изследвани специалности изучават “Счетоводство”, като словашкият университет отново дели дисциплината на А и В и добавя “Отчитане на разходите”.

Учебният план на словашката специалност се откроява особено много от другите с дисциплината “Автоматизация на счетоводството”, а френската специалност с “Методология на писмената и устна комуникация”, от групата дисциплини “Професионални отношения”.

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

Обучението в бакалавърската степен завършва с:

- Италианският университет – финален, държавен изпит;
- Словашкият университет – защита на дипломна работа и държавен изпит;

- Френският университет – практика и защита на доклад по нея.

Завършилите бакалавърска степен в изследваните университети придобиват следните умения:

- да прилагат творчески придобитите знания в стопанската практика;
- да анализират счетоводната информация;
- да ползват счетоводен софтуер;
- да отговарят компетентно по въпроси, свързани с данъчното облагане, корпоративни финанси, банково дело, застраховане;
- да работят ефективно като членове на ръководния екип;
- да организират собствено проучване в областта на счетоводството.

МАГИСТЪР

Второто ниво на обучение в Словакия завършва с издаване на документ за инженер по икономика. Във Франция след завършване на Master1 студентите кандидатстват за Master2 чрез полагане на изпит или чрез явяване на интервю. Към всяко Master1 – ниво има по няколко Master2 – нива, които конкретизират научното направление. Например за направление “Финанси и счетоводство” Master1 е “Счетоводство, контрол, одит”, а за Master2 по същото направление специалностите са: “Счетоводство, контрол, одит”, “Финансово управление, вътрешен одит, контрол на управлението”, “Данъчна стратегия на предприятието”, “Финансов инженеринг”, “Международно управление на богатството”, Докторантура по финанси и счетоводство (първа година).

Учебната година в италианския университет е разделена на 3 периода със следните срокове:

- първи период – от средата на септември до края на октомври;
- втори период – от началото на ноември до средата на декември;
- трети период – от средата на февруари до края на март.

Учебната година на специалността “Счетоводство и финансово управление” (Словакия) е разделена на два периода. За разлика от другите два университета Френският университет представя учебния план както за ОКС “Бакалавър”, така и на ОКС “Магистър” по групи изучавани дисциплини.

Кредитите за една дисциплина в италианския университет са 4, 6 или 8. Само “Международно данъчно облагане” дава 12 кредита. Часовете съответно са: 4 кредита – 30 часа; 6 кредита – 40 часа; 8 кредита – 52 часа; 12 кредита – 80 часа. В словашкия университет посочените дисциплини дават от 3 до 7 кредита, като счетоводните дисциплини са с по 6-7 кредита. Във френския университет почти всички дисциплини дават по 2 кредита, но часовете по тях могат да бъдат 10, 15, 20 или 30 часа.

В словашкия университета магистърското обучение включва най-много счетоводни дисциплини, които са заложили в учебния план на специалността – финансово, управленско, данъчно, международно счетоводство; счетоводство на общините, на сделките с недвижими имоти, на застрахователните предприятия.

Учебните планове на проучените специалности изискват следния начин за завършване на магистърското обучение:

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

○ Университетът в Болоня, Италия – дисертация на тема, присъща за магистърската програма;

○ Икономическият университет в Братислава, Словакия – изготвяне и защита на дипломна работа. В три от четирите периода на магистърското обучение студентите получават интензивна подготовка за това – “Семинар за дипломна работа”.

○ Университетът в Ница – София Антиполис, Франция – след първата година практика в продължение на 4 месеца и защита на доклад по нея. За приключване на втората година се изисква отново практика и защита на доклад и:

- Устен изпит по тема на френски език, и
- Устен изпит по тема на английски език.

Учебните планове на изследваните специалности от италианския университет са ориентирани към познания в областта на:

- Математиката, статистиката, микро- и макроикономическите теории;
- Правото – частно и търговско;
- Финансите – оценка на инвестициите, корпоративно управление;
- Структурата и организацията на бизнеса.

По този начин се предоставя възможност за придобиване на следните умения:

- анализиране на бизнеса, конкуренцията и икономическата среда като цяло;
- прилагане на стратегически и оперативни маркетингови дейности;
- оценяване на маркетингов и бизнес план;
- анализиране на пазара и идентифициране на сегменти и продукти;
- проектиране на дейности за развитие на пазара на продукта;
- общи умения, необходими за обработка на данни и изчисляване на финансови и производствени показатели на пазара.

Магистърската програма по “Счетоводство, контрол, одит” към Института по бизнес администрация на Университета в Ница - София Антиполис има за цел да подготви студентите за всички аспекти на одита, контрола, счетоводството, независимо дали се практикува в обществени фирми за счетоводство и одит или в корпоративен финансов отдел. Това им дава възможност да заемат длъжности като: банков служител, ръководител продажби, помощник маркетингов специалист, застрахователен брокер, надзорен административен орган, изпълнителен директор. По конкретно уменията, които студентите получават са:

- да управляват бизнеса в правен, данъчен и икономически аспект;
- да управлява човешките ресурси;
- да създават и изпълняват проекти;
- умения, свързани с одита, управленските стратегии и финансовия контрол;
- бизнес английски на ниво, достатъчно за разрешаване на основните икономически проблеми.

Завършилите магистърска степен студенти от Икономическия университет в Братислава, получават професионалните познания по счетоводство, финансов анализ и автоматизация на счетоводните отчети. Те им дават възможност за реализация както в частния и публичния сектор така и в организации, занимаващи се със счетоводство и автоматизация. Тези знания и

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

умения дават възможност на студентите да се справят творчески с методологически въпроси на счетоводството в различни видове организации.

Като обобщение може да се подчертае, че изследваните университети залагат на общ курс на обучение през бакалавърската степен. Този подход дава добра общо икономическа подготовка, с която може да се постигне реализация в различни области на професията Икономист. В магистърския учебен план са заложили счетоводните дисциплини, необходими за подготовката на бъдещите счетоводители, одитори и финансисти.

3. Обучението по счетоводство в университети в Румъния, Полша, Испания и Ирландия

3.1. Румъния – Bucharest University of Economics – Букурещки университет по икономика¹⁵

Букурещкият университет по икономика е най-престижната институция за висше икономическо образование и публична администрация в Румъния. Целта на висшето училище е да се класира сред най-добрите университети в Европа посредством: модерно учебно съдържание, динамични иновации, участие в стратегически отношения. Университетът предлага образователна система, основаваща се на три нива: “Бакалавър”, “Магистър” и “Доктор”.

В настоящата разработка е изследвано обучението в образователно-квалификационните степени “Бакалавър” и “Магистър” (в частност по Счетоводство, одит и управление на информационните технологии).

Бакалавърската степен е със срок на обучение 3 години. Тази част от образованието е насочена към развитието на основните компетенции в областта на счетоводството и информационните системи за управление. Целта на обучението е чрез модерни учебни планове да се отговори на търсенето на бизнес средата.

Бакалавърската специалност предоставя: основно обучение – общи знания и умения; и специализирани умения за: организиране и отчитане на икономически субекти, публичните институции и кредитни институции; организацията и изпълнението на конкретни задачи за контрол и вътрешен одит; представяне и анализ на ситуации/финансови отчети за икономически субекти, публичните институции и кредитни институции; подготовка, представяне и анализ на консолидираните финансови отчети; счетоводни операции на сливане, разделяне, ликвидация, бизнес комбинации и придобивания на компании; операционни системи за управление; подготовка и представяне на данъчни декларации и т.н.

Анализът откроява сравнително големият брой предмети на семестър, изучавани от студентите през целия тригодишен период на обучение – около 7-8. Първата година се изучават основополагащи дисциплини, които подготвят студентите за специализираните такива. През следващите две години във всеки един семестър има по един избираем предмет, от 3 групи (направления): финанси, мениджмънт на човешките ресурси и езиково обучение. Това предоставя възможност на студентите да придобият познания и компетенции в специфична, желана от тях област.

Важно значение при цялостната подготовка на студентите се отдава на езиковото обучение. Курсистите могат да избират изучаване на език през целия

¹⁵ Academia de studii economice din București.2011. <<http://www.ase.ro>> (Последно посетен: 18.07.2011 г.)

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

период на следването си. Това способства за добрата бъдеща професионална реализация не само в страната, но и в чужбина.

В магистърската степен се изучават предмети допълващи и надграждащи знанията придобити в бакалавърската степен. Тук логично се дава превес на счетоводните дисциплини. Магистърската степен завършва с написването и защитаването от студентите на дипломна работа. Подготовката за нея започва от началото на последния семестър с изучаването на методика на изследването в областта на счетоводството, а участието на студентите в проекти (практика) е добра основа за написването на практическата ѝ част.

3.2. Полша – Cracow University of Economics – Краковски университет по икономика¹⁶

Краковският икономически университет е най-голямото училище по икономика в Полша и третият по големина университет в Краков, един от основните полски академични центрове. Университетът се състои от четири факултета: Факултет по икономика и международни отношения; Факултет по финанси; Факултет на стоковите науки; Факултет по мениджмънт, които предлагат 45 специалности. Част от тях са на чужд език (английски език). Това позволява привличането на чуждестранни студенти, не владеещи добре полски език. Обучението в университета се осъществява на три нива: ОКС “Бакалавър”, ОКС “Магистър” и Образователно научна степен “Доктор”.

В настоящата разработка е представено по-подробно обучението по бакалавърската специалност “Корпоративни финанси и счетоводство” и магистърската програма със същото наименование.

Бакалавърската програма по специалност “Корпоративни финанси и счетоводство” има за цел да задълбочи познанията на студентите по счетоводство, международни, управленски и финансови аспекти. Предметите, които се изучават се обособяват на:

- Основни – дават базови знания за икономиката и бизнеса като цяло и подготвят студентите за следващите курсове;
- Задължителни – допълват съдържанието на основните и дават по-широка перспектива;
- Допълнителни – разширяват познанията на студентите в области неприсъщи на тях и им дават по-широка представа за корпоративния свят;
- Избираеми – позволяват на студентите да получат знания в специфични области и разширят професионалните си знания и умения;
- Специализирани – дават на студентите специални и „нови” знания, отличаващи ги от други техни колеги.

Ако студентите решат да продължат обучението си, могат да направят това в магистърските програми на Краковския университет част, от които също се предлагат и на английски език. Логичното продължение е магистърска степен по корпоративни финанси и счетоводство. Срокът на магистратурата е четири семестъра. За да я придобият студентите трябва да подготвят и защитят успешно магистърска теза.

Магистърската програма предоставя на студентите всички знания, необходими им да станат завършени специалисти. Предметите залегнали в учебния план могат да се представят по същия начин както и в бакалавърската степен: основни; задължителни; допълнителни; избираеми; и специализирани.

¹⁶ Cracow University of Economics. 2011. <<http://nowa.uek.krakow.pl/en>> (Последно посетен: 18.07.2011 г.)

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

Важно е да се подчертае, че в магистърската програма за разлика от бакалавърската всички предмети (с изключение на магистърския семинар) имат еднаква тежест. Всички те носят на студентите по 5 кредита (5 ECTS).

3.3. Испания – Universidad de Alcalá – Университет на Алкала¹⁷

Университетът в Алкала е един от най-старите в Испания. Основан е през 1499 г. Днес Университетът в Алкала е модерно висше училище, което предлага широк набор от квалификации – “Бакалавър”, “Магистър” и “Доктор” във всички области на човешкото познание от хуманитарни науки до инженерство, от социални науки до експериментални и медико биологични науки.

В настоящата разработка са представени бакалавърската степен по счетоводство и финанси и магистърската степен по счетоводство, одит и тяхното въздействие върху капиталовите пазари.

Бакалавърската степен по счетоводство и финанси е предназначена за тези студенти, които се интересуват от икономика и от работата на дружествата и тяхното управление. Това трябва да им помогне по-лесно да се справят с материала по изучаваните дисциплини: счетоводство; мениджмънт и финансови изчисления на предприятията; функционирането на пазарите; въпросите разглеждани от социалните, политическите и правни науки. По лесно ще разберат средата, в която функционират фирмите. Това ще им позволи с лекота да анализират и синтезират цифровите данни и по-лесно да се изразяват.

Предметите в бакалавърската степен са разделени на: основни, задължителни, избираеми и „кръстосани”. Основните дисциплини позволяват на студентите да разберат и асимилират изучаваните предмети в следващите курсове. Задължителните дисциплини запознават студентите с теоретичните и технически инструменти на счетоводството и финансите. Избираемите предмети засилват способностите, уменията на студентите да проучват практики и техники, които да им позволят да се доближат до завършването на бакалавърското обучение. Това става с написването и защитаването на дипломна работа.

Университетът в Алкала си е поставил минимум от 12 кредита (12 ECTS), които трябва да бъдат „кръстосани”. Те трябва да присъстват във всички учебни планове, а курсовете задължително трябва да бъдат посещавани от учащите се. Това са предметите, които могат да бъдат признавани при участие на студентите: в университетски дейности; културни; и спортни мероприятия; студентско представителство или сътрудничество.

В заключение може да се обобщи, че главното и най-важно е завършващите студенти да притежават достатъчно умения, за да изпълняват задачи по управление, ръководство, лидерство в бизнес организации, публично управление на застрахователни компании и банки на фондовия пазар, да полагат усилия в посока на управление на бизнеса и координация на ресурсите.

Магистърската степен¹⁸ се състои от 5 модула, които носят 90 кредита (90 ECTS). Първите 3 (1. Разширено счетоводство; 2. Одит и капиталови пазари; 3. Специализация, съдържаща задължителни и избираеми дисциплини, които дават възможност за профилиране – практически и като изследовател.) са теоретични и се провеждат от лектори от Университета в Алкала, Свободния

¹⁷ Universidad de Alcalá. 2011. < <http://www.uah.es> > (Последно посетен: 18.07.2011 г.)

¹⁸ Master Oficial en Contabilidad Auditoría y Mercados de Capitales. 2011. <<http://www.macam.es/index.html>> (Последно посетен: 18.07.2011 г.)

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

университет в Мадрид и гост лектори от практиката¹⁹. Всеки от тях е с продължителност 3 месеца и дава по 20 кредита (20 ECTS). Като 1 кредит представлява натовареност 25 часа. Прието е една трета от тези 25 часа да е лична (извън аудиторна заетост).

Четвъртият модул е практика, която се провежда в одиторски фирми или професионално ориентирани фирми и поставяне на изследователски задачи от ориентацията на изследователя (студента). За четвъртия модул е необходимо да са завършени предходните три.

Завършващият пети модул студент трябва да защити практически доклад (професионално ориентиран) или изследователски труд (научна ориентация).

В заключение може да се подчертае, че магистърската програма предлагана от Университета в Алкала успешно съчетава теория и практика. Свидетелство за това е и факта, че студентите завършили тази магистърска програма са освободени от изпити по Общо счетоводство, Разширено счетоводство и от приемния изпит за професия одитор.

3.4. Ирландия – Waterford Institute of Technology – Уотърфордски технологичен институт²⁰

Уотърфордският технологичен институт е един от най-големите технологични институти в Ирландия. Създаден е като регионален Технически колеж през 1970 г. и става технологичен институт през 1998 г. В института се прилагат високи постижения в преподаването, обучението и изследователската работа като целта е приобщаването на всички студенти в създаването на среда, която ще повиши тяхната водеща роля в бизнеса, индустрията, обществените услуги и обществото. Обучението в университета обхваща степените – “Бакалавър”, “Магистър” и “Доктор”.

В настоящата разработка са представени бакалавърската степен по счетоводство и магистърската степен по счетоводство.

Институтът предлага два вида бакалавърски степени по счетоводство. Бакалавър по бизнес – счетоводство (Bachelor of Business Accountancy) със срок на обучение 4 години (8 семестъра) и Бакалавър на изкуствата – счетоводство (Bachelor of Arts in Accounting) със срок на обучение 3 години (6 семестъра). Балът за влизане във втората е по-висок, вероятно, защото при нея срокът на обучението е по-малък с една година.

По-голямата част от изучаваните предмети са едни и същи и за двете специалности. Общият брой кредити от тези предмети възлиза на 105 кредита от общо 180 кредита за специалността, която е със срок на обучение 3 години и 240 кредита за специалността, която е с 4 годишен срок на обучение.

Дисциплините, които се различават, не са пропуски в знанията на специалността с по-кратък срок на обучение. „Липсващите” предмети са: заменени със сходни; направени са обединения на два или повече курсове; или се изучават в магистратската степен. За това говори и фактът, че двете специалности се считат за равнозначни при кандидатстването за магистърската програма. И за двете специалности срокът на магистратурата е една година (три семестъра).

¹⁹ Външното обучение се провежда чрез съвместна обучителна програма. В нея участват 30 големи компании, сред които са и четирите големи одиторски фирми – PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young, KPMG и Deloitte.

²⁰ Waterford Instituté of Technology. 2011. <<http://www.wit.ie>> (Последно посетен: 18.07.2011 г.)

Ралица Данчева, Агнеса Аспарухова, Тодор Тодоров

8. University of Bedfordshire. 2011. < <http://www.beds.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

9. Università of Bologna. 2011.< <http://www.eng.unibo.it>> Последно посетен: 18.07.2011г.;

10. University of Derby.2011. <<http://www.derby.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

11. Universidad de Alcalá. 2011. < <http://www.uah.es>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

12. University of Huddersfield. 2011. <<http://www.hud.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

13. University of Portsmouth. 2011. <<http://www.port.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

14. University of West London. 2011. <<http://courses.uwl.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

15. University of Wolverhampton. 2011. <<http://www.beds.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

16. University of Wolverhampton. 2011. <<http://courses.wlv.ac.uk/>> Последно посетен: 18.07.2011 г.;

17. Waterford Instituté of Technology. 2011. <<http://www.wit.ie>> Последно посетен: 18.07.2011 г.